

Elfhunebeddentocht

Startplaats: parkeerplaats van het Hunebedcentrum

Lengte: 13,7 km

Neem een gigantische stap terug in de tijd en zie tijdens één wandeling maar liefst elf hunebedden!

Routebeschrijving

(De cijfers in de tekst verwijzen naar de routebeschrijving. De hoofdletters in de tekst ("A") verwijzen naar de aanvullende informatie onder de routebeschrijving en naar de aanduidingen op het kaartje.)

1. Loop vanaf de parkeerplaats in de richting van het Hunebedcentrum. Loop de ingang voorbij en ga daarna rechtsaf (A). Loop via de

personeelsparkeerplaats naar de Bronnegerstraat. Ga hier rechtsaf (Vanaf hier kunt u tot aan punt 3 ook de bewegwijzering van het ANWB - Bijvoetpad volgen).

2. Eerste weg linksaf (Achterstekampweg). Eerste weg rechtsaf (Hogeweg). Einde weg linksaf (Popdilweg / Steenakkersweg) **(B)** en **(C)**. Einde weg rechtsaf (Kerkweg). Einde weg linksaf (Hoofdstraat).
3. Na 150 meter linksaf (Schoolstraat). Op splitsing links aanhouden (Hoofdstraat). Einde weg rechtsaf (Borgerderstraat / Gasselterstraat). Na 160 meter linksaf (Steenhopenweg).
4. Volg de Steenhopenweg en loop door het tunneltje onder de N 34 **(D)**. Blijf de Steenhopenweg na het tunneltje ongeveer 1400 m volgen tot links na het open veld het bos weer begint.
5. Ga daar linksaf en volg de zandweg langs de bosrand. Na ongeveer 800 m komt u op een zessprong. Neem de eerste zandweg links, langs de bosrand. Na 600 m komt u bij hunebed D 26 **(E)**. Ga hier rechtsaf en volg de zandweg langs de bosrand. Na 500 m linksaf (Lunsveenweg).
6. Eerste verharde weg rechtsaf (Meerslagenweg). Blijf deze weg volgen.
7. Ga bij de tweede weg linksaf (Koesteeg). Ga na 625 m bij de kruising rechtdoor. Naam wordt Kruisstraat. Ga na 80 m bij de T-splitsing linksaf naar de Hoofdstraat, direct daarna rechtsaf (Brinkstraat).
8. Derde weg rechtsaf (Bloemdijk). Ga na 300 m bij de T – splitsing linksaf (Torenlaan). Ga na 60 meter bij de zijstraat rechtdoor (Buinerstraat). Ga na 200 meter, vlak vóór de rotonde rechtsaf op het voetpad en steek de N 374 over. Volg het pad en houd bij de T-splitsing links aan. Negeer de zijpaden en ga na het bruggetje linksaf (De Drift). Ga na 260 m over het voetpad naar links en steek de N 374 weer over. Ga op de parallelweg rechtsaf.
9. Ga na 300 m rechtsaf om twee hunebedden aan de overkant van de straat te bekijken **(F)**. Hierna weer terug, steek de straat weer over, op de parallelweg rechtsaf en na 190 m op de zandweg linksaf. Aan het eind van deze weg linksaf en direct daarna weer rechtsaf over het schouwpad langs de sloot. *Let op: u loopt hier over een terrein dat eigendom is van Het Drentse Landschap en gepacht wordt door een boer uit de omgeving. Blijf binnen 1,5 meter van de sloot en houdt honden aangelijnd.*
10. Als u bij het kanaal komt linksaf gaan tot het smalle bruggetje. Steek dit over, ga naar rechts en volg de weg. Aan het eind van de weg gaat u linksaf. Na 350 meter bent u weer bij de parkeerplaats van het Hunebedcentrum.

Het is wellicht een goed idee om deze wandeling af te sluiten met een bezoek aan de boeiende exposities in het Hunebedcentrum.

Heb u zin in een hapje of drankje? Het museumcafé biedt een keur aan mogelijkheden!

Aanvullende informatie

- A. Hunebed 1.** Hier, direct na de ingang van het Hunebedcentrum naar links, vindt u meteen het grootste hunebed van Nederland. Net als andere hunebedden in Nederland is het genummerd. Dit is nummer D 27. De D staat voor Drenthe. Het bevat 9 dekstenen op 26 zijstenen en 2 sluitstenen en een complete poort met 4 zijstenen en 1 deksteen. 2 keien in de buurt zijn mogelijk kransstenen geweest. De Groningse dichteres Titia Brongersma heeft in 1685 in het hunebed gespit en nogal

wat potten gevonden: "Zij vielen doch alle in scherven; uitstortende een groote menigte doodsbeenderen". Daarvan is echter niets bewaard gebleven. Jammer want menselijke resten in Drentse hunebedden zijn zeldzaam. Toch zou het waar kunnen zijn want in 1983 vond de 14-jarige scholier René Edens naast wat versierde potscherven enkele menselijke botjes. Hunebedden zijn de oudste monumenten in Nederland. Deze monumenten zijn ongeveer 5.000 jaar geleden gebouwd in de Nieuwe Steentijd, de laatste periode van de Steentijd. Hunebedden werden gemaakt van enorme zwerfkeien die met de ijsskap in de ijstijd van ongeveer 100.000 jaar geleden naar het noorden van Nederland schoven. Deze keien zijn alleen te vinden waar de ijsskap is geweest: het noorden van Nederland. De enorme keien worden ook wel megalieten genoemd (afgeleid van de Griekse woorden mega = groot, en lithos = steen). Hunebedden werden gebruikt als grafkamers. De botten van de overleden mensen zijn in de loop van 5000 jaar vergaan. Een deel van de grafgeschenken is wel goed bewaard gebleven: potten van aardewerk, gereedschap en wapens van steen, en sieraden van bijvoorbeeld barnsteen.

- B. Hunebed 2, 3 en 4.** Als u op de splitsing aankomt, vindt u aan uw rechterhand drie hunebedden op een veldje bij elkaar. D25 is de derde van de drieling met D23 en D24, of eigenlijk de eerste omdat hij groter en beter intact is dan de andere twee: vier dekstenen die netjes op acht zijstenen en twee sluitstenen rusten. Ook bij dit hunebed steken de draagstenen nauwelijks boven de grond uit. D 23 en D 24 zien er uit als twee zielige steenhoopjes en zijn nauwelijks nog als hunebedden te herkennen, zo weinig is er van over. Beide ruïnes hebben nog één deksteentje dat op de draagstenen rust. D24 moet oorspronkelijk 4 dekstenen hebben gehad. Er zijn er nog 2 van over. Van D23 valt niet meer vast te stellen hoe groot hij is geweest.
- C. Hunebed 5 en 6.** Ongeveer 150 meter ten westen van de drieling D 23, 24 en 25 vinden we D 21 en 22. D21 is de mooiste en vanwege de archeologische vondsten, de belangrijkste. Hij heeft weliswaar slechts drie (maar wel zeer grote) dekstenen maar oogt fascinerend door de indrukwekkende beuk die de functie van één van de draagstenen heeft overgenomen. Van de 8 zij- en 2 sluitstenen steken slechts de toppen boven het zand uit, evenals van de ene poortsteen. D21 is in 1918 door Van Giffen grondig onderzocht; en met resultaat. Er werden, naast complete potten, scherven gevonden van in totaal 600 stuks aardewerk. Net zo als bij de door hem eerder onderzochte hunebedden D53 en D30 bestond de bodem uit meerdere vloerlagen waarop en waartussen de artefacten werden gevonden. Dus, als destijds de kelder vol was ging er een nieuwe laag overheen en begon men opnieuw. Een meter onder de grond, plat op de vloer van het graf, trof Van Giffen een ontbrekende zijsteen aan. Die moet al tijdens het gebruik van het graf zijn omgevallen. De steen werd door hem weer opgericht. Na ontruiming van het graf bleef een lege keldervloer over van 6,50 bij 2,20 m. De hoogte varieerde van 1.50 tot 1.70 m, zodat ook deze kelder op stahoogte van de toenmalige (kortere) gebruikers is ontworpen.
- D. Hunebed 7 en 8.** Op dit punt vindt u aan uw linkerhand twee mooie hunebedden: D19 en D 20. In september 1998 zijn beide hunebedden ingrijpend gerestaureerd waarbij de fragmenten van 2 gespleten dekstenen weer aan elkaar werden gekit en op de draagstenen getild. Bovendien werden alle aangetroffen scheuren in de dek-, zij- en kransstenen met cement dichtgesmeerd. Het zijn twee middelgrote hunebedden. D19 had oorspronkelijk 8 dekstenen. De meest westelijke ontbreekt. Van 2 zijn nog slechts fragmenten aanwezig en die liggen op de bodem van het graf. De andere 5 liggen (nu weer) keurig op de draagstenen. De vier poortzijstenen zijn

voltallig. D20 telt nog 5 van de oorspronkelijk 6 dekstenen, waarvan er tot september 1998 slechts één op de draagstenen rustte. Nu zijn er weer 3 zo goed als mogelijk herplaatst. Ook hier zijn er nog 4 poortstenen (en een poortdeksteen), maar wat bijzonder is: een bijna volledige ring van kransstenen: 21 stuks (de plaats van de zes ontbrekende zijn door Van Giffen met plombes gemarkeerd). De opgravingen bij D19 leverden een schat aan artefacten op: de resten van maar liefst 400 potten, 13 vuurstenen bijlen, 9 barnstenen kralen en 6 stukjes koper. Verder stukjes menselijk bot (net als de stukjes koper zeer uitzonderlijk in een Nederlands hunebed!) en kapsels van kiezen.

- E. Hunebed 9.** Hier aan de bosrand vinden we hunebed D26. Het hunebed oogt wat laag omdat de 12 zij- en 2 sluitstenen vrijwel onder het zand zijn verdwenen. Daardoor lijkt het haast alsof de dekstenen op de grond rusten. D26 is één van de 14 hunebedden waar nog één of meer kransstenen te vinden zijn. Hier zijn er nog 13 van de oorspronkelijke 27 aanwezig. De 14 ontbrekende zijn door Van Giffen met plombes gemarkeerd. Aan de 4 nog aanwezige poortdraagstenen is te zien dat dit graf een lange toegang heeft gehad. Ook is de vorm van de oorspronkelijke heuvel nog goed zichtbaar. Dit hunebed is tussen 1968 en 1970 grondig door archeologen o.l.v. Dr. Jan Albert Bakker van de Universiteit van Amsterdam onderzocht, en niet zonder resultaat: Op de keldervloer vonden ze de resten van 160 potten. Verder stenen wapens en gereedschap en barnstenen kralen. Vóór de ingang troffen ze een soort offerkuil aan met 2 complete aardewerken potten. D26 is het laatste hunebed dat door archeologen is onderzocht. Het instituut voor Pre - en Protohistorie van de Universiteit van Amsterdam heeft de complete collectie van de opgraving van hunebed D 26 uit 1968-1970 in bruikleen geschonken aan het nieuwe Hunebedcentrum in Borger. Dit centrum is daarmee het enige museum in Nederland dat een complete inventaris van een opgegraven hunebed kan tonen.
- F. Hunebed 10 en 11.** Als u de straatweg van Borger naar Buinen oversteekt, kunt u rechts voor u in het veld twee hunebedden zien liggen. Ze liggen in een krans van bomen. Als u een bezoekje aan deze hunebedden wilt brengen, loop dan over de parallelweg richting de hunebedden, steek de straat over en loop langs het met gras begroeide pad naar het kleine hunebedterrein. Het zijn twee vrijwel even grote hunebedjes. D28 heeft drie dekstenen en nog alle 8 draagstenen en 2 sluitstenen. De meest oostelijke deksteen evenals de poortstenen ontbreken. In 1927 vond Van Giffen 2 spiralen van koperdraad in dit graf: de oudste metalen sieraden van Nederlandse bodem. D29 is nooit wetenschappelijk onderzocht. D29 heeft twee grote en zeer platte dekstenen, waarvan er één in het graf is gegleden. Eén deksteen ontbreekt. Dit hunebed heeft echter nog wel twee poortstenen. De zij- en sluitstenen zijn met 10 stuks compleet. De twee dekstenen van D29 hebben mogelijk één geheel gevormd.